

דפים יח – יט

לה. א. האם מותר לזרוע חטים בסמוך לכרם, כאשר גדר מפסיק ביניהם, ללא כל הרחקה?
 ב. המבריך את הגפן – האם מותר לזרוע זרעים מעל הזמורה שבקרקע, ומן הצדדים?

א. שנינו: זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן. וכתבו רש"י ותוס' שאין לחוש לערבוב היניקה שבתוך הקרקע. (ויש סוברים שאסור, ומדובר כאן בשמפסיק צונמא – ר"י מיגאש. וע' במאירי ריש מסכתין, ובקוב"ש).
 ב. אם יש על גבה קרקע ג' טפחים – מותר לזרוע מעליה. (ודוקא כשהרחיק ג"ט מן הגפן היוצאת מעל הקרקע. תוס'. ונחלקו הראשונים אם יש איסור כלאי הכרם מדאורייתא בגפן יחידי או אינו אלא מדרבנן). ואם לאו – אסור, (ששרשי הזרעים עלולים לחדור לזמורת הגפן, והרי זה כמרכיב זרעים באילן. ודוקא גפן שענפיה רכין, ולא אילנות קשים. תוס').
 ומן הצדדים מותר, שאין שרשי הזרעים מתפשטים לצדדים. וכל זה מדובר בגפן יחידי, ולא בכרם.

דפים יט – כ

לו. מהם הכללים הקובעים איזה דבר חוצץ בפני הטומאה (וממעט בחלון) ואיזהו דבר שאינו חוצץ בפני הטומאה?

דבר שיש בו שימוש לאדם או לבהמה, ועתיד הוא להינטל ממקום הנחתו – אמר שמואל שאינו ממעט בחלון, כגון ריקק. ואם הוא ראוי לשימוש שאינו שכיח, כגון תבן לח ורקוב שיש בו קוצים, שעדיין ראוי הוא לשימוש להסק גדול שאינו שכיח – חוצץ.
 (ויש ראשונים הסוברים שאם הדבר סותם לגמרי את הפתח, גם אם אינו מבטלו שם, ועלול הוא להינטל – חוצץ. (ע' מהרש"א בשם הר"ש. וי"א שכ"ה שיטת הראב"ד). וכן כתבו התוס' לענין כלים בלבד, ע"ש).
 (ביטל את הדבר לזמן מסויים – מחלוקת הראשונים).
 כל דבר המקבל טומאה – אינו חוצץ בפני הטומאה. (ואם הוא טמא מדרבנן ולא מדאורייתא – נחלקו הדעות. ובסוגיא מבואר שעכו"ם חוצץ, הגם שעשאים כזבים לכל דבריהם, וכבר דנו בדבר ראשונים ואחרונים).
 כל דבר שאינו קבוע, כשלג וברד – אינו חוצץ. וכן דבר שאין לו מעמד מעצמו אלא ע"י דבר אחר – הרי זה כמחיצת עראי, ואינו חוצץ. (ואם הוא נעמד ע"י כלים, אם הם מקבלים טומאה – אינו חוצץ, ואם אינם מקבלים טומאה – מחלוקת ראשונים. עפ"י תוס').

דף כא

לז. א. אלו דברים בהלכות שכנים התירו לצורך לימוד תשב"ר?
 ב. מאיזה גיל ראוי לתינוק ללכת אצל המלמד ללמוד תורה?
 ג. תינוק שאינו קורא – כיצד ראוי למלמד להתנהג עמו?
 ד. כמה תלמידים ראויים לישב בכיתה אחת?
 ה. נמצא אדם הראוי ללמד לתינוקות יותר טוב מן המלמד הקיים – האם מעבירים את המלמד הנוכחי מתפקידו?
 ו. שני מלמדים, אחד מלמד יותר אך אינו מדייק בתינוקות כל כך שלא ישתבשו, וחברו להפך, מדייק, אלא שלומד עמם פחות – את מי להעדיף?
 ז. מלמד שפשע בתפקידו – האם מסלקים אותו ללא התראה?

- א. מותר להושיב מלמד תינוקות בחצר, על אף רעש המולת הילדים, ואין רשאים השכנים לעכב, שלא כשאר אומניות. (ושיטת הרשב"א (בתוס'), שאם יש כבר מלמד אחר, אפשר לעכב על המלמד הנוסף).
- מותר להושיב מלמד תינוקות נוסף, בסמוך למלמד הקטן, ואין כאן טענת 'פסקת לחיותי' – מפני 'קנאת סופרים תרבה חכמה'.
- ב. לא לפני שנתו הששית. (ובכחוש – משיהא בן שבע – יו"ד רמה, ח עפ"י כתובות ג.).
- (ובתוס' כתבו (על פי משנת 'בן חמש למקרא') שאם הילד בריא מאד – מכניסים אותו בגיל חמש. ויש שכתבו שכוונת המשנה באבות, כעבור חמש שנים שלמות – ע' תשב"ץ ח"ב סד).
- ג. יכהו מכה קלה, ואם עדיין אינו קורא – לא יסלקו, אלא ישב עם השאר וסופו לתת לב.
- ד. לפי פשוט דברי הגמרא נראה שמושיבין עשרים וחמשה תלמידים למלמד אחד. היו חמשים תלמידים – מושיבין שני מלמדים. היו ארבעים – מושיבין מסייע עם המלמד. (הרא"ש והטור פרשו שעד מ' אין צריך במסייע, אלא מ-מ' עד נ'. והרמב"ם והשו"ע פרשו שעד מ' צריך מסייע ומ-מ' מושיבין שני מלמדים. 'והולכין בזה אחר המלמד ואחר הנערים, ואם הם לומדים מעט או הרבה. והכל לפי הענין' – לשון הש"ך).
- ה. אין שם עשרים וחמשה תלמידים – נחלקו הראשונים אם חייבים בני העיר להושיב שם מלמד.
- ו. נחלקו בדבר רבא ורב דימי מנהרדעא. והלכה כרב דימי, שמעבירין את הראשון וממנים את השני.
- ז. מחלוקת רבא ורב דימי מנהרדעא, והלכה כרב דימי, שיש להושיב את המדקדק ולא את זה הלומד יותר. כן. שהרי הוא כמותרה ועומד.

דף כב

לח. מה דין עיכוב אדם שבא לפתוח עסק בקרבת מקום לעסק דומה הקיים כבר?

אם זה הבא לפתוח, אינו מבני העיר, היינו, שאינו משלם את מסי העיר הזאת – מעכבין עליו בני העיר שלא יפתח כאן עסק. ויוצאין מהכלל הזה הרוכלין המחזירין בעיירות שיש להם רשות, מתקנת עזרא. וכן התירו לאחרים הבאים ממקום אחר, למכור ביום השוק לאנשים הבאים ממקומות אחרים לסחורה. וכן התירו לסוחרים הבאים לגבות חובותיהם מאנשי העיר, שעד זמן שיגבו וילכו, מוכרים סחורתם בכדי שיעזר מחייתם ולא יותר.

אם הוא מבני העיר – אין מעכבין עליו בני העיר.

וכשבא לפתוח באותו מבוי שכבר יש שם עסק כזה לחברו, אם הוא מבני אותו מבוי – מחלוקת תנאים. ורב הונא אמר כרשב"ג, שיכול לכופו בטענת פסקת לחיותי. ורב הונא בריה דרב יהושע פסק כחכמים שאין יכולים לעכב. (וכן הלכה. ונחלקו הראשונים אם יש טענה לבני המבוי מצד טרדת הנכנסים והיוצאים במבוי). ואם זה שבא לפתוח הוא ממבוי אחר – הסתפק רהברד"י.

לט. א. האם מותר לבנות כותל סמוך לרשות חברו או צריך הרחקה?

ב. האם מותר לבנות כותל סמוך לכותלו של חברו?

א. משמע בגמרא שמותר לסמוך. (ואפילו לשיטת רבא שאסור לסמוך דבר המזיק הגם שאין שם עדיין ניוק). שאין זה הזק ממש, אלא מניעת 'דוושא' (דריכות רגל העוברים ושבים) לכותל חברו העתיד להבנות, ומשום זה לא הצריכוהו הרחקה. (עפ"י תוס'. וע"ע שטמ"ק).

ואולם אסור לסמוך כותל בסמוך לחלונות ביתו של חברו, משום הזק ראייה או האפלה. וכן אסור לבנות סמוך לכותל חברו, וכדלהלן.